

кількості закладів вищої освіти (ЗВО) або їх підрозділах, що надають освітні послуги, презентуючи правничі школи.

До життєвих ситуацій пов'язаних з другою групою ризиків можна віднести: реальність зменшення наукового потенціалу у сфері правничої освіти (особливо у «прифронтових регіонах»); велика ймовірність суттєвого скорочення ролі і ваги правничих шкіл Харкова та Запоріжжя (насамперед, через критичне наближення фронту до цих міст), що з часом може призвести до їх небажаного занепаду; можливе повернення до регресивної моделі правничої освіти часів УРСР, що характеризувалася функціонуванням «безпериферійного» формату – столиця та ще 2-3 «привілейовані» регіональні правничі центри.

Завершуючи слід констатувати, що в часи триваючого воєнного лихоліття не потрібно обмежуватися потребами вирішення давно актуалізованих питань якості існуючої юридичної освіти, наша увага має також зосереджуватися на усвідомленні та готовності розв'язання проблем організації та функціонування правничих шкіл у принципово нових та не менш складних реаліях повоєнної України.

### **Література**

1. Закон України «Про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії»(проект) URL: [https://ips.ligazakon.net/document/view/jh5ij00a?an=490&ed=2017\\_09\\_28](https://ips.ligazakon.net/document/view/jh5ij00a?an=490&ed=2017_09_28) (дата звернення: 03.05.2025).

2. Концепція розвитку юридичної освіти (проект). URL: [https://kno.rada.gov.ua/news/main\\_news/75465.html](https://kno.rada.gov.ua/news/main_news/75465.html) (дата звернення: 03.05.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-509-2-16>

## **ІНТЕГРАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРАКТИЧНИЙ КОМПОНЕНТ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД**

**Латишева Вікторія Володимирівна**

*кандидат юридичних наук, доцент,*

*доцент кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук,*

*Кременчуцький національний університет*

*імені Михайла Остроградського*

*м. Кременчук, Україна*

Сучасна юридична освіта в Україні перебуває у фазі активного реформування, що обумовлює нагальну потребу в удосконаленні змісту освітніх програм та методів підготовки правників. В умовах глобалізації та євроінтеграційних процесів особливого значення набуває завдання

інтеграції наукових досліджень у практичну підготовку здобувачів вищої освіти. Такий підхід сприяє формуванню в майбутніх юристів навичок аналітичного мислення, дослідницької компетентності та здатності ефективно застосовувати набуті знання у реальній юридичній практиці. Саме поєднання освітнього процесу з науковою діяльністю дозволяє сформувати у майбутніх правників критичне мислення, здатність до самостійного аналізу складних правових проблем і навички вирішення нестандартних ситуацій. Глобалізація, розвиток інформаційного суспільства, поява нових сфер правового регулювання та євроінтеграційні процеси ставлять перед правничими школами завдання оперативно оновлювати зміст навчання; цього неможливо досягти без системного залучення результатів новітніх наукових досліджень.

Законодавство України закріплює механізми визначення та підтримки пріоритетних напрямів наукових досліджень. Базовим актом є Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [1], який визначає повноваження органів влади у цій сфері. Зокрема, Верховна Рада України затверджує пріоритетні напрями розвитку науки і техніки, а Кабінет Міністрів України готує та подає пропозиції щодо їх визначення [2]. Такий підхід забезпечує узгодження наукової політики з національними інтересами та стратегічними цілями розвитку держави. У законодавстві також наведено визначення пріоритетних напрямів: це «науково, економічно та соціально обґрунтовані напрями науково-технічного розвитку на довгостроковий період (понад 10 років), яким надається пріоритетна державна підтримка». Таким чином, правові норми закладають основу для концентрації ресурсів на найважливіших напрямках науки, що відповідають потребам суспільства і держави.

Серед визначених пріоритетів декілька безпосередньо стосуються галузі права або потребують її наукового супроводу. Зокрема, напрям «національна безпека і оборона» вимагає ґрунтовних досліджень у сфері національної безпеки, військового права та міжнародного гуманітарного права, адже правове забезпечення обороноздатності держави є ключовим у період воєнних викликів. Фундаментальні суспільно-політичні дослідження охоплюють проблематику розбудови правової держави, утвердження принципу верховенства права та розвитку прав людини. Пріоритетний напрям «Інформаційні та комунікаційні технології» тісно пов'язаний із цифровізацією права: йдеться про електронне урядування, кібербезпеку, цифрові права та адаптацію законодавства до умов інформаційного суспільства. Енергетичний та екологічний напрями зумовлюють необхідність правових досліджень у галузі екологічного, земельного та енергетичного права (наприклад, правові засади відновлюваної енергетики чи охорони довкілля). Біомедичні дослідження порушують питання медичного права і біоетики (регулювання біотехнологій, захист прав пацієнтів), а розвиток нових матеріалів і технологій потребує правового регулювання у сфері

інтелектуальної власності та технічних стандартів. Отже, більшість пріоритетних напрямів мають правову складову, що створює запит на відповідні наукові дослідження в юриспруденції. Таким чином, пріоритетні напрями наукових досліджень, закріплені в законодавстві України, не лише окреслюють стратегічні теми для розвитку науки, але й слугують дорожньою картою для юридичної науки. Вони орієнтують правників-науковців на розв'язання найнагальніших проблем держави – від забезпечення безпеки й правопорядку до впровадження цифрових інновацій – та забезпечують єдність наукової сфери з національними цілями розвитку.

В Україні юридична освіта належить до регульованих спеціальностей, що означає встановлення державою чітких вимог до здобуття освіти та доступу до відповідних професій. Це обумовлено важливістю правничої діяльності для забезпечення верховенства права та захисту прав і свобод громадян. У країнах Європейського Союзу юридична освіта також є регульованою спеціальністю. Наприклад, у Німеччині після завершення університетського курсу права необхідно пройти дворічне стажування та скласти державний іспит для отримання права на професійну діяльність. В Іспанії та Франції існують аналогічні системи, що включають обов'язкові стажування та професійні іспити. Як регульована спеціальність, право потребує забезпечення високих стандартів підготовки кадрів, і наукова складова освіти є важливим інструментом досягнення цієї мети. Науковий підхід у навчанні юристів сприяє глибшому засвоєнню матеріалу: студенти не лише вивчають чинне законодавство, але й розуміють методологію його аналізу, історичний розвиток правових інститутів, вчать оцінювати ефективність норм права та пропонувати обґрунтовані шляхи їх удосконалення. Дослідницькі навички необхідні правникам для роботи з прецедентами, аналізу судової практики, підготовки юридичних висновків і участі в законотворчості. Крім того, участь у наукових проєктах і написання наукових робіт (курскових, кваліфікаційних, магістерських) розвиває у здобувачів вищої освіти самостійність, відповідальність та інноваційне мислення, що підвищує їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Нормативно-правову основу інтеграції науки у процес підготовки юристів в Україні становлять Закон України «Про вищу освіту» [3], а також стандарти вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» [4–5]. Через освітні стандарти держава фактично закріпила вимогу невід'ємного наукового компонента в підготовці правників, що є запорукою поєднання теорії та практики у їх навчанні.

Практичними механізмами інтеграції наукової діяльності у процес навчання виступають юридичні клініки, в межах яких студенти аналізують реальні правові ситуації та застосовують результати власних досліджень у наданні правової допомоги. Важливу роль відіграють також симуляційні судові процеси (moot courts), які дозволяють

студентам відпрацьовувати навички юридичної аргументації, ґрунтуючись на аналізі прецедентного права. Проблемно-орієнтоване навчання (PBL) та кейс-метод істотно наближають навчальний процес до умов реального правозастосування, сприяючи розвитку у здобувачів дослідницьких та практичних компетентностей.

Успішну практику інтеграції науки і практики демонструють окремі українські правничі школи, зокрема Київський університет права НАН України та Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Водночас зарубіжний досвід, зокрема практики США, Великої Британії та Німеччини, свідчить про ефективність застосування клінічної освіти, moot court змагань та поглибленого аналізу судових рішень як інструментів поєднання досліджень і практичної підготовки майбутніх юристів.

Серед основних викликів, що ускладнюють ефективну інтеграцію науки в юридичну освіту, слід зазначити перевантаженість навчальних планів теоретичними дисциплінами, обмежене фінансування наукової діяльності в закладах вищої освіти, недостатню мотивацію студентів і викладачів до участі в науково-дослідних проєктах.

З метою подолання наявних проблем актуальним є оновлення змісту освітніх програм з акцентом на практикоорієнтовані дослідження, розширення мережі навчально-наукових центрів та юридичних клінік, стимулювання наукової активності здобувачів через підтримку дослідницьких проєктів, участь у грантових програмах та міжнародних ініціативах. Важливим напрямом розвитку є також активне залучення практикуючих юристів до навчального процесу і використання цифрових технологій для підтримки дослідницької взаємодії між студентами та викладачами.

Отже, інтеграція наукових досліджень у практичний компонент юридичної освіти є визначальною передумовою формування конкурентоспроможної та компетентної спільноти юристів, здатних відповідати на сучасні глобальні виклики та задовольняти суспільний запит на справедливість і верховенство права.

### Література

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII // *Відомості Верховної Ради України*. 2016. – № 3. – Ст. 25.
2. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11.07.2001 № 2623-III // *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 48. Ст. 253.
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
4. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальної 081 Право для другого (магістерського) рівня вищої освіти: наказ

Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 № 643 [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.cc/ijwjik> (дата звернення 23.04.2025).

5. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальної 081 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 № 644 [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.li/gllicl> (дата звернення 23.04.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-509-2-17>

## **ВИКЛИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЮРИДИЧНУ ОСВІТУ**

**Мельниченко Владислав Сергійович**

*Головний спеціаліст – юрисконсульт відділу представництва інтересів  
в судах та інших органах № 1 юридичного управління*

*Головного управління Пенсійного фонду України в Запорізькій області  
(2019-2023) (м. Запоріжжя, Україна)*

*Головний спеціаліст загального відділу Преображенської сільської  
ради Пологівського району Запорізької області (2024)  
(м. Запоріжжя, Україна)*

*Головний спеціаліст юридичного відділу Департаменту управління  
активами Запорізької міської ради (2024-2025)  
м. Запоріжжя, Україна*

Глобалізація як складний процес сприймається досить суперечливо. Суперечність виявляється як у розумінні суті й змісту, так і в розробці й описах загальної моделі глобалізації, її наслідків. Соціальний вимір глобалізації досліджується з погляду можливості побудови глобального громадянського суспільства із загальними оцінками ціннісними орієнтирами та ідеологічними установками, високим рівнем соціальної мобільності, виникненням глобальної структури та глобалізацією суспільної свідомості [1, с. 55].

Специфіка сучасного світу, особливості його пізнання й освоєння визначають такі вимоги до людини, як усвідомлення реалій і особливостей сучасної цивілізації; розуміння цінності знання для самореалізації у сучасному світі; збагачення мислення через освоєння сучасних методів наукового пізнання; пізнання світу в цілісності та єдності; творчий, інноваційний характер діяльності; особистісна самоактуалізація в житті; гармонійне поєднання стійкого світогляду, соціальних і моральних переконань з високою психологічною мобільністю, гнучкістю, адаптивністю [2, с. 209].

Юридична освіта переживає глибокі трансформації у всьому світі через глобалізацію, технології та зміни національних політик щодо організації юридичних послуг.